

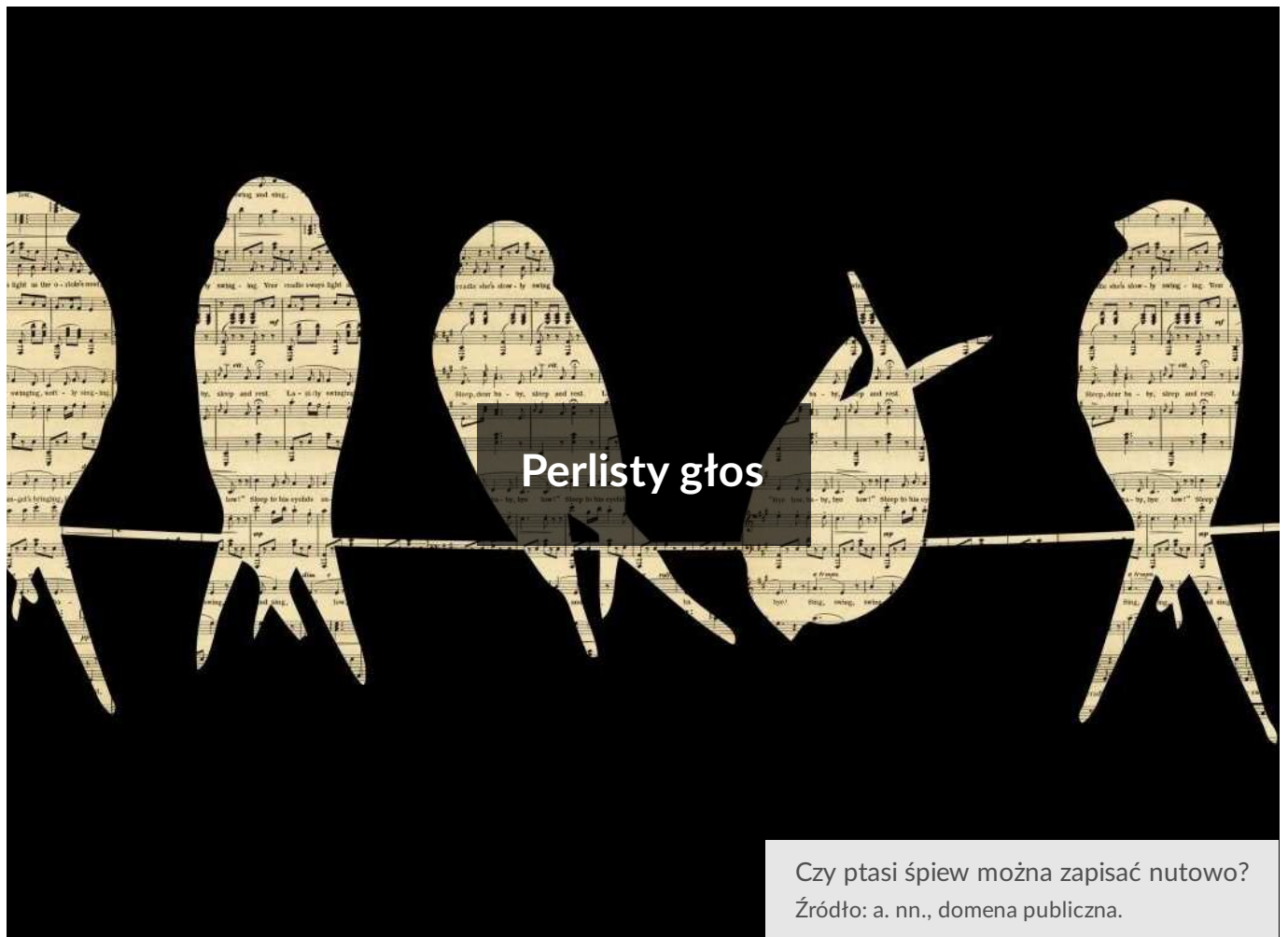

Perlisty głos

Materiał zawiera 6 ilustracji (fotografie, obrazy, rysunki), 17 ćwiczeń, w tym 3 interaktywne.

Bibliografia:

- Źródło: Janusz Korczak, *Król Maciuś Pierwszy (fragment)*, [w:] tegoż, *Król Maciuś Pierwszy*, Warszawa 1998.
- Źródło: Janusz Korczak, *Legenda o pieśni*, [w:] *Woda żywa. Baśnie pisarzy polskich*, Warszawa 1971.

Definicja słownikowa podaje, że śpiew jest ciągiem dźwięków zmiennych w wysokości, natężeniu i barwie, wytwarzanych przez głos ludzki, tworzących muzyczną całość określonej melodii. To czynność polegająca na artystycznym operowaniu głosem podczas wykonywania utworu muzycznego. Pięknego śpiewu można się nauczyć, jego szkoleniem zajmuje się wokalistyka. Przedmiot ten znajduje się w programie nauczania szkół muzycznych i wyższych uczelni artystycznych.

Ćwiczenie 1

Jaki może być śpiew? Zapisz tutaj lub w zeszycie jak najwięcej określających go przymiotników (np. wysoki śpiew).

Ćwiczenie 2

Jakimi słowami można zastąpić słowo *śpiew*? Tutaj lub w zeszyte zapisz swoje propozycje (np. trel).

Ćwiczenie 3

Do podanych zwrotów z czasownikiem "śpiewać" dodaj ich definicje tak, aby tworzyły poprawne pary.

śpiewać w duecie

śpiewać najniższym głosem męskim
w chórze

śpiewać altem

śpiewać bez akompaniamentu

śpiewać a cappella

śpiewać pojedynczo, bez zespołu

śpiewać solo

śpiewać niskim głosem kobiecym

śpiewać na głosy

śpiewać z kimś w parze

śpiewać basem

śpiewać w chórze różnymi głosami,
tworząc spójną melodię

Źródło: opracowanie: ORE, licencja: CC BY 3.0.

Jaskółki w gnieździe

Źródło: domena publiczna.

Polecenie 1

Wyszukaj w dostępnych ci źródłach informacje o dźwiękach wydawanych przez jaskółki. Napisz o tym krótką notatkę.

Orzeł w locie

Źródło: domena publiczna.

Polecenie 2

Wyszukaj w dostępnych ci źródłach informacje o dźwiękach wydawanych przez orły. Napisz o tym krótką notatkę.

Ćwiczenie 4

Utwórz poprawne zdania, wstawiając w puste miejsca odpowiednie czasowniki.

Ptaki śpiewają według określonego przez przyrodę zegara. Rankiem w lesie śpiew
słowika. W dąbrowie kukanie kukułki. Znad pól śpiew skowronka.
Większość ptaków śpiewa cały dzień. Ale wieczorem śpiew ptaków. Ich cichnący
śpiew z oddali.

dolatuje

milknie

dobiega

rozbrzmiewa

rozlega się

Źródło: opracowanie: ORE, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Do każdego związku frazeologicznego dodaj wyjaśnienie, przesuwając "kafelek" do ramki.

łabędzi śpiew

płakać

ostatni przejaw twórczej
aktywności

syreni śpiew

poprawnie intonować dźwięki

śpiewać dla własnej
przyjemności

śpiewać baraním głosem

śpiewać radośnie i pięknie

śpiew kuszący i zwodniczy

śpiewać jak anioł

śpiewać czysto

śpiewać sobie a muzom

Źródło: opracowanie: ORE, licencja: CC BY 3.0.

Ważne!

Według 'Legendy o pieśni' Janusza Korczaka świat wypełnił się dźwiękami dzięki anielskim perłom, które spadły na ziemię. W wielu kulturach świata perła symbolizuje doskonałość, nieśmiertelność, a także sztukę pięknej wymowy. Z kolei muszla, wewnątrz

której formują się perły, jest symbolem muzyki. Z połączenia muzyki oraz słów powstają pieśni.

Janusz Korczak

Legenda o pieśni

Kiedy caluchny świat był już stworzony, skończony, gotowy – każdy przyznać musiał, że jest bardzo piękny. Pośród falujących mórz rozrzucony był ład koloru czekolady, na lądzie usypane były góry i nasadzone lasy. Szczyty gór przysypane były puchem śnieżnym, podnóża wysłane miękką trawą, utkaną kwiatami białymi, niebieskimi, żółtymi i czerwonymi.

W lasach było wiele rozmaitych zwierząt, małych i dużych, wcale do siebie niepodobnych. Na drzewach ptaki wiły swe mieszkania, a same pływały w powietrzu na żaglach z różnobarwnych piór. Królem ptaków był orzeł.

Nie wiedzieli ludzie, że orzeł tak wysoko fruwa, aż powyżej księżyca, słońca i wszystkich gwiazd. Orzeł nie mógł powiedzieć, bo nie miał wcale głosu, jak nie mieli głosu ani ludzie, ani zwierzęta, ani lasy, ani morza. Wszystko było tak samo piękne jak dziś, tylko ciche, nieme, więc smutne.

Razu pewnego wzbił się orzeł tak wysoko, że aż dofrunął do nieba. Patrzy, a tu aniołowie zebrali się i na coś czekają. A tu jeden anioł przyniósł złotą skrzynkę, otworzył ją brylantowym kluczem i wyjął sznur pereł; rozwiązał jedwabny sznurek i zaczął wszystkim aniołom perły rozdawać, każdemu po jednej. Wielki był przy tym porządek, żaden z aniołów nie pchał się, nie kłócił, nie skarżył i nie krzyczał:

– Mnie – mnie – mnie!

A orzeł patrzy zdziwiony, bo nie wie, co z tego będzie. Kiedy perły były rozdane, aniołowie usiedli na ławkach, każdy umieścił w anielskim gardziołku otrzymaną perłę i zaczęły się śpiewy.

Ach, jakie to było cudowne! Orzeł płakał i śmiał się z radości, a kiedy wrócił na ziemię, było mu strasznie smutno, nic go nie bawiło: ani

wysokie skały, ani kołysanie się morza, ani mieniące się gwiazdy, ani śnieg lśniący – myślał tylko o złotej skrzynce, gdzie były schowane perły pieśni.

'Ukradnę je' – pomyślał wreszcie. Zauważyły ptaki, że ich król jest smutny, że stracił apetyt i sen, chowa się po dzikich szczytach i często na długo gdzieś znika – i tym smutniejsze były, że nie mogły ani pomówić o tym, ani zaśpiewać, bo były nieme.

Aż zakradł się orzeł do nieba, a kiedy aniołowie spać się pokładli, dziobem i pazurami otworzył skrzynkę, aż dziób mu się skrzywił i wygięły, i pokrwawiły pazury – porwał sznur pieśni i dalejże na ziemię. Ale czy o gwiazdę zahaczył, czy przepalił sznurek, dość że pękł sznurek jedwabny i perły jak deszcz się posypały.

Jedna perła wpadła w morze i morze śpiewać zaczęło, druga padła w las – i las zanucił pieśń, i zaszemrał strumień, i zagadały góry.

Ptaki myślały, że to muszki padają, i najwięcej pochwyciły małych perełek i teraz najwięcej śpiewają.

Na progu chaty siedział chłopiec i dmuchał w drewienko, w którym dziurki powywiercał – nagle w jedną dziurkę wpadła perełka pieśni i fujarka nucić zaczęła. Ucieszył się chłopak i po raz pierwszy zawołał:

– Ach, jak pięknie!

Największą perłę pochwycił orzeł i ukrył w szczelinie. Ale złe sumienie nie dawało mu spokoju. Księżyc, gwiazdy i słońce wołały nań ciągle:

– Złodziej! Ukradł! Złodziej!

Orzeł dał ostatnią perłę słowikowi, słowik dał ją jaskółce, a jaskółka człowiekowi.

Trzy dni tylko były anielskie perły na ziemi, bo roztopiły się i w mgle wieczornej uniosły się znów do nieba.

Od tej pory orzeł nie wzbija się już tak wysoko, ma krzywy dziób i zakręcone pazury, słowikowi wolno śpiewać tylko po zachodzie słońca, jaskółce ludzie pozwalają mieszkać w swojej chacie, a człowiek włada pieśnią, która naśladuje wszystkie głosy i towarzyszy mu w smutku i w weselu, przy pracy i w boju.

Należy kochać i szanować pieśń, bo pochodzenie jej anielskie; dało nam ją poświęcenie królewskie i przywiązanie wiernej, małej ptaszyny.

Źródło: Janusz Korczak, *Legenda o pieśni*, [w:] *Woda żywa. Baśnie pisarzy polskich*, Warszawa 1971.

Ćwiczenie 6

Uzupełnij luki epitetami z pierwszego akapitu tekstu.

morza
puch
kwiaty , , ,
łąd
trawa

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Opisz świat przedstawiony w "Legendzie o pieśni" Janusza Korczaka.

Określ, kiedy dzieją się wydarzenia i jak długo.

Określ miejsca wydarzeń.

Scharakteryzuj krótko wydarzenia.

Wymień postacie biorące udział w wydarzeniach.

Źródło: opracowanie: ORE, licencja: CC BY 3.0.

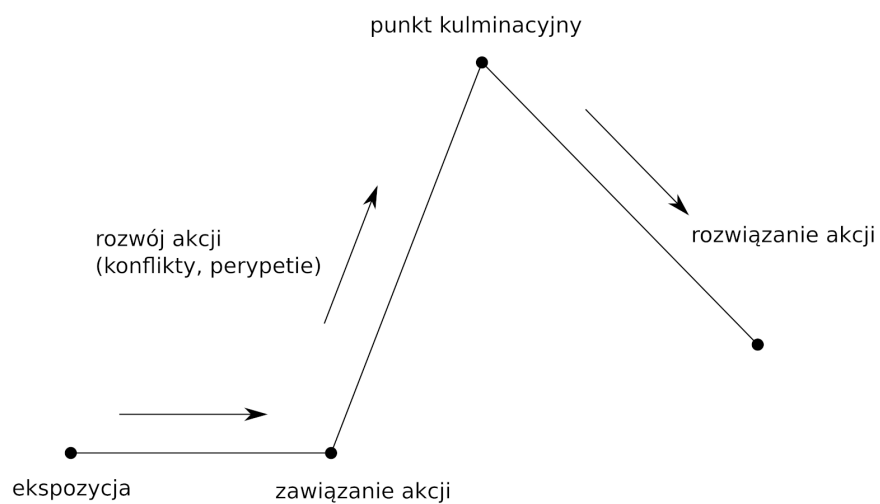
Ćwiczenie 8

Scharakteryzuj postawę orła. Uwzględnij:

- uczucia,
- decyzję,
- czyny,
- ocenę postaci (twoją oraz księżyca, gwiazd i słońca).

Ćwiczenie 9

Omów kompozycję utworu na podstawie schematu.

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Wyjaśnij sens ostatniego akapitu tekstu Janusza Korczaka.

Ćwiczenie 11

Połącz w pary wyrazy z odpowiadającymi im objaśnieniami.

osoba bardzo dobra, szlachetna,
łagodna

orzeł

coś wyjątkowego, np. piękny budynek

jaskółka

osoba sławna i podziwiana

perła (np. architektury)

druga strona monety, nie reszka

gwiazda

w teatrze najwyższy balkon na widowni

anioł

tekst dołączony do mapy, który objaśnia
występujące na niej symbole

legenda

zgłosić w urzędzie, że ktoś zamieszkał
pod danym adresem

zameldować

duża ilość czegoś skierowana ku czemuś
lub komuś

strumień (np. pieniędzy)

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

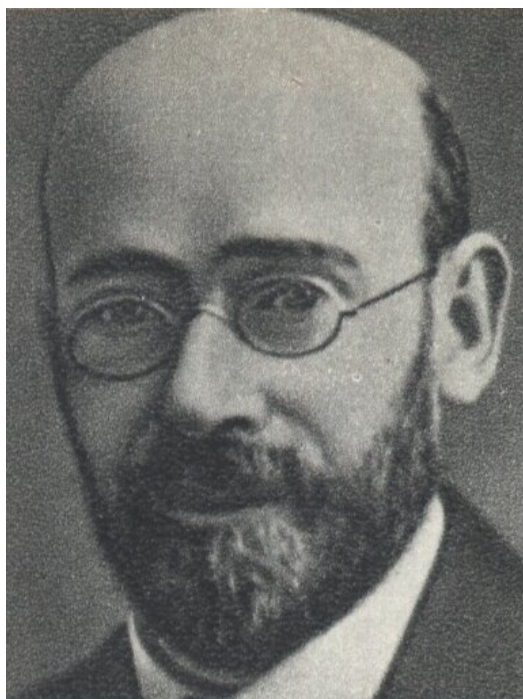
Ćwiczenie 12

Na podstawie tekstu Janusza Korczaka 'Legenda o pieśni' napisz, skąd na Ziemi wziął się śpiew.

Polecenie 3

Zapoznaj się z biografią Janusza Korczaka i w kilku zdaniach wyjaśnij jego motto: 'Widzieć w dziecku człowieka'.

O autorze

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Janusz Korczak

1878 – 1942

Naprawdę nazywał się Henryk Goldszmit, a znany był również jako Stary Doktor. Urodził się w 1878 lub 1879 roku. W 1942 roku zginął w komorze gazowej, dobrowolnie towarzysząc w drodze na śmierć swoim wychowankom, z którymi został wywieziony z [getta](#). Pedagog, pisarz, lekarz pediatra, przez 30 lat był kierownikiem Domu Sierot dla dzieci żydowskich w Warszawie. W swoich pismach domagał się poważnego traktowania dzieci, wychowania w umiłowaniu dobra, piękna i wolności. Jego najbardziej znane utwory dla dzieci to: *Król Maciuś Pierwszy*, *Król Maciuś na wyspie bezludnej*, *Kajtuś Czarodziej*.

Polecenie 4

Przeczytaj zamieszczony poniżej fragment *Króla Maciusia Pierwszego*, wyjątkowej książki w dorobku Janusza Korczaka. Zwróć uwagę na sytuację przedstawionych bohaterów dziecięcych. Czy twoim zdaniem tekst można uznać za wciąż aktualny w dzisiejszych czasach?

((Janusz Korczak

Król Maciuś Pierwszy (fragment)

Smutny chodził Maciuś po swoim pałacu, i smutna chodziła Klu-Klu.

– Trzeba się wziąć do pracy, trzeba się wziąć do pracy – powtarzał Maciuś, ale mu się okropnie nie chciało.

– Baron fon Rauch – zameldował lokaj.

Wszedł Felek.

– Jutro pierwsze posiedzenie powakacyjne **proparu** – mówi Felek – zapewne wasza królewska mość zechce im coś powiedzieć?

– A cóż ja im powiem?

– Zwykle królowie mówią, że ich cieszy, że naród wypowie swoją wolę, i życzą powodzenia w pracy.

– Dobrze, przyjadę – zgodził się Maciuś.

Ale nie jechał chętnie. Taki tam będzie pewnie krzyk, tyle dzieci, tak się wszyscy będą patrzyli na niego.

Ale kiedy zobaczył Maciuś, że oto zebrały się z całego państwa, żeby radzić, jak rządzić: żeby wszystkim było dobrze i wesoło, jak poznał po ubraniu dzieci wiejskie, z którymi tak niedawno dobrze się bawił, to nowa energia napłynęła w Maciusia i – powiedział bardzo ładną mowę:

– Jesteście posłami – mówił Maciuś. – Do tej pory byłem sam. Chciałem tak rządzić, żeby wam było dobrze. Ale bardzo trudno zgadnąć jednemu, co każdemu potrzeba. Wam jest łatwiej. Jedni wiedzą, co potrzebne w miastach, inni wiedzą, co potrzebne na wsi. Młodzi wiedzą, co potrzebne malcom, inni, co potrzebne starszym dzieciom. Myślę, że kiedyś dzieci z całego świata zjadą się tak, jak niedawno zjechali się królowie – i że białe, czarne i żółte dzieci powiedzą – każdy, co potrzebne. [...]

Potem wstał dziennikarz i powiedział, że wychodzi co dzień gazeta dla dzieci, żeby mogły czytać ciekawe nowiny, i jak ktoś chce coś, może napisać. [...] I zapytał się, czy im było dobrze na wsi.

I tu zaczął się taki hałas, że nie wiadomo było, co kto mówi. Na salę weszła policja, przywołana przez Felka. Trochę się uciszyło. [...]

Wyrzucono czterech posłów, którzy najwięcej hałasowali.

I dziennikarz w paru słowach **wytłomaczył**, że od razu trudno było wszystko zupełnie dobrze urządzić, że na przyszły rok będzie lepiej. I prosił, żeby posłowie mówili, czego chcą.

Znów hałas:

- Ja chcę trzymać gołębie — krzyczy jeden.
- A ja psa.
- Żeby każde dziecko miało zegarek.
- I żeby dzieciom wolno było telefonować.
- I żeby nas nie całowali.
- Żeby nam bajki opowiadać.
- Kielbasę.
- Salceson.
- Żeby nam wolno było późno chodzić spać.
- Żeby każdy miał swój rower.
- Żeby każde dziecko miało swoją szafkę.
- I więcej kieszeni. Mój ojciec ma trzynaście kieszeni, a ja tylko dwie. Mnie się nic nie mieści, a jak zgubię chustkę do nosa, to krzyczą.
- Żeby każdy miał trąbę.
- I rewolwer.
- Żeby samochodami jeździć do szkoły.
- Żeby nie było wcale dziewczynek i małych dzieci.

- Chcę być czarnoksiężnikiem.
- Żeby każdy miał swoją łódkę.
- Żeby co dzień chodzić do cyrku.
- Żeby co dzień był śmigus.
- I Prima Aprilis, i tłusty czwartek.
- Żeby każde dziecko miało swój pokój.
- Żeby dawali pachnące mydło.
- I perfumy.
- Żeby każdemu dziecku wolno było raz na miesiąc stłuc szybę.
- I papierosy palić.
- Żeby nie było [ślepej mapy](#).
- Ani dyktanda.
- Żeby raz przez cały dzień nie wolno było dorosłym nigdzie chodzić, tylko dzieciom.
- Żeby wszędzie królami były dzieci.
- Żeby dorośli chodzili do szkoły.
- Żeby zamiast ciągle czekoladę, dawać pomarańcze.
- I buty.
- Żeby ludzie byli aniołami.
- Żeby każde dziecko miało swój samochód.
- Okręt.
- I dom.

- I kolej.
- Żeby dzieci miały pieniądze i żeby mogły kupować.
- Żeby, jak jest gdzie małe dziecko, żeby musiała być krowa. – I koń.
- I żeby każdy miał dziesięć morgów ziemi.

Tak trwało z godzinę, a dziennikarz tylko się uśmiechał i wszystko zapisywał. Dzieci ze wsi z początku się wstydziły, ale potem też zaczęły mówić.

Zmęczyło Maciusia to posiedzenie.

- No dobrze, wszystko zapisali, ale co dalej robić?
- Trzeba ich wychować – powiedział dziennikarz.
- Jutro napiszę do gazety sprawozdanie i wytłomaczę, co można i czego nie można zrobić. [...]

Szło akurat dwóch posłów, którym musiały dokuczyć bardzo małe dzieci.

- Dlaczego?
- A kto musi niańczyć i kołysać?
- I każą mu ustępować, bo mały. I każą dobry przykład dawać. Jak taki malec co zrobi, nie na niego krzyczą, tylko na mnie. 'Od ciebie się nauczył'. A czy ja jemu kazałem małpować.

Dziennikarz i to zapisał.

Dziennikarz napisał w gazecie, że żaden sejm na świecie nie może zrobić, żeby ludzie byli aniołami albo czarnoksiężnikami, że nie może być co dzień tłusty czwartek i nie można co wieczór chodzić do cyrku. Muszą być i chłopcy, i dziewczynki, małe dzieci i starsze.

Źródło: Janusz Korczak, *Król Maciuś Pierwszy (fragment)*, [w:] tegoż, *Król Maciuś Pierwszy*, Warszawa 1998.

Ćwiczenie 13

Przeczytaj uważnie fragment 'Króla Maciusia Pierwszego', w którym dzieci zgłaszały swoje potrzeby. Podziel je na trzy grupy:

- I. Potrzeby, które, według ciebie, są konieczne;
- II. Potrzeby, które są marzeniem dziecka możliwym do zrealizowania;
- III. Potrzeby, których nie wolno realizować.

Polecenie 5

Porównaj wyniki swojej pracy z ćwiczenia 11 z notatkami koleżanek i kolegów. Podyskutujcie, dlaczego wasze notatki się różnią. Jakie zagrożenia niesie realizacja niektórych potrzeb dzieci? Dlaczego? Staraj się poprzeć argumentem swoją wypowiedź na forum klasy.

Ważne!

Motyw to utrwalony w kulturze element, powtarzający się w różnych utworach literackich. Może nim być zdarzenie, przedmiot, osoba, zwierzę, sytuacja lub przeżycie. Na przykład często w różnych baśniach, podaniach, mitach lub powieściach pojawiają się motywy: złej królowej, wędrówki głównych bohaterów czy walki ze smokiem. Jednym z najpopularniejszych motywów w literaturze i sztuce jest postać wilka. Symbolizuje on ciemności i zniszczenie, dzikość, drapieżność, krwiożerczość, okrucieństwo, zwykle ma naturę nieopanowaną, agresywną i nieustępliwą.

Ćwiczenie 14

Jakie motywy wędrówne znajdują się we fragmentach 'Króla Maciusia Pierwszego' oraz 'Legendzie o pieśni'? Wyszukaj je i napisz na czym polegają.

Ćwiczenie 15

Uzupełnij tabelę według wzoru.

Rzeczownik	Przymiotnik	Wyraz bliskoznaczny	Wyraz o znaczeniu przeciwnym
niebo	niebiański	firmament	ziemia
		malec	
			poddany
		spokój	
		satelita	

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 6

Jakie byłoby życie bez możliwości śmiania się? Wymyśl własną legendę o radości lub śmiechu.